

Odpowiednio do warunków

Zdjęcie pochodzi z konkursu Home Sweet Home 2 (fot. jakubt)

■ Wybór roślin do ogrodu

Małgorzata Cuch

Jeśli rośliny do ogrodu dobierzemy odpowiednio do warunków na działce, będą rosły zdrowo i pięknie, a ich pielęgnacja nie będzie kłopotliwa.

Jeśli projekt ogrodu zlecił architektowi krajobrazu, zajmie się on doбором roślin. Jeśli chcemy je wybierać sami, powinniśmy poznać wymagania poszczególnych gatunków. Do każdego warunków można dobrać odpowiednie rośliny wieloletnie – drzewa i krzewy liściaste i iglaste, pnącza oraz byliny, a także rośliny uprawiane z siewu: jednoroczne i dwuletnie. Pamiętajmy, że **ozdobą roślin są nie tylko kwiaty, ale również soczystozielone lub barwne liście czy ciekawy pokrój.**

Warunki siedliskowe

Niektóre rośliny mają niewielkie wymagania siedliskowe i dobrze rosną niemal

w każdym warunkach (tab. 1), jednak większość gatunków najlepiej rozwija się w miejscach o określonym typie gleby czy nasłonecznienia. Rośliny wyszukiwane w katalogach lub szkółkach powinno się więc dobrać odpowiednio do warunków występujących w tej części ogrodu, w której mają zostać posadzone.

Nasłonecznienie. Rośliny mają różne preferencje co do nasłonecznienia: niektóre dobrze rosną tylko w pełnym słońcu, inne – gdy przez część dnia są lekko zacienione, a tylko nieliczne znoszą silne zacienienie (tab. 5, 6, 7). Większość iglaków doskonale znosi silne słońce, tak samo jak wiele

bylin, np. aster alpejski, trojeść bulwiasta, zawilec wielkokwiatowy, i niektóre pnącza: glicynia chińska, milin amerykański, rdestówka Auberta. W głębokim cieniu poradzą sobie: krzewy – cis pospolity 'Fastigiata', mahonia pospolita, śnieguliczka Doorenbosa, byliny – fiołek wonny, funkia Fortune'a, konwalia majowa, pnącza – bluszcz pospolity, hortensja pnąca, kokornak wielkolistny.

Rodzaj gleby (tab. 2). Dla wzrostu roślin istotna jest struktura gleby – proporcja cząstek organicznych i mineralnych oraz jej odczyn (dla wielu gatunków optymalnym odczynem pH jest 6–6,5 – lekko kwaśny).

Do ogrodu warto wybrać rośliny naturalnie występujące na działce i w jej otoczeniu: można być pewnym, że odpowiada im gleba, wilgotność i inne warunki siedliskowe, więc łatwo się przyjmą i będą dobrze rosły nawet bez specjalnej pielęgnacji. Będą się też dobrze komponować z otaczającym krajobrazem.

Klimat. Wybierając rośliny, trzeba uwzględnić też to, czy miejsce jest zaciszne, czy narażone na silny wiatr oraz jaka temperatura występuje w okresach zimowych.

Zdjęcie pochodzi z konkursu Home Sweet Home 2 (fot. Jola)



▲ Szafirek (*Muscari*) to roślina cebulowa, która kwitnie w maju i w czerwcu. Ma szerokie zastosowanie – znakomicie nadaje się na obwódki rabat, do ogródków skalnych, a także jako kwiat cięty do wazonu

fot. M. Palczyńska



▲ Funkia (*Hosta*) to jedna z najważniejszych roślin do miejsc zacienionych. Sądzi się ją pojedynczo lub w grupie. Ceniona jest głównie za duże, dekoracyjne liście

▼ Serduszką okazałą (*Dicentra spectabilis*) to długowieczna bylina sadzona w półcieniu, która wyróżnia się oryginalnymi kwiatami. Zdobią one roślinę w maju i w czerwcu

Zdjęcie pochodzi z konkursu Home Sweet Home 2 (fot. Goska)



Tab 1. Rośliny o niewielkich wymaganiach

Drzewa
Dąb czerwony (<i>Quercus rubra</i>)
Oliwnik wąskolistny (<i>Eleagnus angustifolia</i>)
Sosna wejmutka (<i>Pinus strobus</i>)
Sumak octowiec (<i>Rhus typhina</i>)
Świerk pospolity (<i>Picea abies</i>)
Krzewy
Irga pozioma (<i>Cotoneaster horizontalis</i>)
Jałowiec pospolity (<i>Juniperus communis</i>)
Ligustr pospolity (<i>Ligustrum vulgare</i>)
Pięciornik krzewiasty (<i>Potentilla fruticosa</i>)
Sosna górską (<i>Pinus mugo</i>)
Trzmielina Fortune'a (<i>Euonymus fortunei</i>)
Byliny
Bergenia sercowata (<i>Bergenia cordifolia</i>)
Funkia Fortune'a (<i>Hosta fortunei</i>)
Konwalia majowa (<i>Convallaria majalis</i>)
Parzydło leśne (<i>Arunco dioicus</i>)
Tawułka Arends'a (<i>Astilbe arendsii</i>)
Żurawka drżączkowata (<i>Heuchera brizoides</i>)
Pnącza
Bluszcz pospolity (<i>Hedera helix</i>)
Chmiel zwyczajny (<i>Humulus lupulus</i>)
Powojnik pnący (<i>Clematis vitalba</i>)
Wiciokrzew przewiercień (<i>Lonicera caprifolium</i>)
Winobluszcz pięciolistkowy (<i>Parthenocissus quinquefolia</i>)

Tab 2. Rośliny na różne gleby

Kwaśne
Borówka brusznica (<i>Vaccinium vitis-idaea</i>)
Golteria pełzająca (<i>Gaultheria procumbens</i>)
Hortensja ogrodowa (<i>Hydrangea macrophylla</i>)
Różaneczniki (<i>Rhododendron</i>)
Goryczka jesienna (<i>Gentiana sino-ornata</i>)
Jasieniec trwały (<i>Jasione laevis</i>)
Łubin trwały (<i>Lupinus polyphyllus</i>)
Zasadowe
Dereń biały (<i>Cornus alba</i>)
Jaśminowiec wonny (<i>Philadelphus coronarius</i>)
Ligustr okrągłolistny (<i>Ligustrum ovalifolium</i>)
Sosna górską (<i>Pinus mugo</i>)
Dyptam jesionolistny (<i>Dictamnus albus</i>)
Rudbeckia naga (<i>Rudbeckia laciniata</i>)
Zawilec wielkokwiatowy (<i>Anemone sylvestris</i>)
Piaszczyste
Berberys Thunberga (<i>Berberis thunbergii</i>)
Jałowiec sabiński (<i>Juniperus sabina</i>)
Perukowiec podolski (<i>Cotinus coggygria</i>)
Tamaryszek drobnokwiatowy (<i>Tamarix parviflora</i>)
Czyściec wełnisty (<i>Stachys byzantina</i>)
Dyptam jesionolistny (<i>Dictamnus albus</i>)
Szałwia omszona (<i>Salvia nemorosa</i>)
Gliniaste
Cis pospolity (<i>Taxus baccata</i>)
Dereń biały (<i>Cornus alba</i>)
Ostrokzew kolczasty (<i>Ilex aquifolium</i>)
Złotokap pospolity (<i>Laburnum anagyroides</i>)
Bergenia sercowata (<i>Bergenia cordifolia</i>)
Kniewicz błotna (<i>Caltha palustris</i>)
Zimowit jesienny (<i>Colchicum autumnale</i>)

– krzewy

– byliny



▲ Azalia wielkokwiatowa (*Rhododendron*) to piękny krzew o niewielkich wymaganiach siedliskowych. Dobrze rośnie w półcieniu i jest odporna na mróz. Jak wszystkie rośliny wrzosowate preferuje glebę kwaśną, przepuszczalną, pokrytą warstwą ściółki



▲ Bieluń (*Datura*) to roślina, która posadzona w donicy, może zdobić taras lub ogród. Imponujące są jej kielichowate kwiaty o długości kilkunastu centymetrów, które zdobią krzew od wiosny do późnej jesieni. Roślina potrzebuje miejsca słonecznego i zacisznego

Klimat w Polsce nie jest jednorodny. Na wschodzie i północnym wschodzie kraju oraz w rejonach podgórskich i w niższych partiach gór jest on bardziej surowy niż w zachodniej Polsce. W miejscach osłoniętych zwartą ścianą lasu, żywopłotem lub murem czy w miejscach o ekspozycji południowej tworzy się cieplejszy mikroklimat, a więc dobre warunki rozwoju dla roślin wrażliwych na niską temperaturę czy mroź-

Rośliny do ogrodu warto dobrać tak, by były atrakcyjne w różnych porach roku. Zapewnić to mogą nie tylko gatunki o różnym okresie kwitnienia, ale też o ładnych owocach, ciekawym pokroju czy barwnej lub ciekawie łuszczącej się korze, która uwidacznia się po opadnięciu liści

ny wiatr. Niektóre rośliny (cyprysiki, jałowiec łuskowy, jodła szlachetna) mogą być z powodzeniem uprawiane tylko w zachodniej i środkowej części kraju oraz tam, gdzie panuje cieplejszy mikroklimat.

Do dużych miast polecane są rośliny odporne na zanieczyszczenia powietrza. Doskonale sprawdzą się następujące drzewa i krzewy: brzoza brodawkowata, dereń biały, irga błyszcząca, jarząb szwedzki, modrzew europejski.

Wielkość ogrodu

Wybierając drzewa i krzewy, powinniśmy uwzględnić ich wymiary, jakie osiągają po 10–30 latach.

Do małego ogrodu powinno się wybierać gatunki drzew i krzewów, które w stanie dorosłym nie osiągają wielkich rozmiarów, by go zbyt nie zacieniły (tab. 3). Lepiej nie zakładać, że silnie rosnące drzewo czy krzew będzie się przycinać lub wręcz po latach się wytnie, bo coroczne przycinanie jest pracochłonne i kłopotliwe, a na wycięcie drzewa czy krzewu, nawet na własnej działce, trzeba uzyskać zezwolenie

▼ Jodła koreańska (*Abies koreana*) to wolno rosnące drzewo (3–4 m wys.) o pokroju szerokostozkowym. Doskonale do niewielkiego ogrodu. Wymaga gleby żyznej i wilgotnej. Charakterystyczne są jego niebiesko-fioletowe szyszki, które występują nawet na młodych okazach

Tab 3. Drzewa na małe działki

Nazwa rośliny	Maksymalna wysokość [m]
Jabłoń 'Royalty' (<i>Malus 'Royalty'</i>)	4–6
Magnolia Soulange'a (<i>Magnolia soulangeana</i>)	3–6
Oliwnik wąskolistny (<i>Elaeagnus angustifolia</i>)	5
Sosna limba (<i>Pinus cembra</i>)	20 (4 po 30 latach)
Surmia bignoniowa (<i>Catalpa bignonioides</i>)	10

Tab 4. Drzewa na duże działki

Nazwa rośliny	Maksymalna wysokość [m]
Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>)	25
Daglezja (<i>Pseudotsuga menziesii var. glauca</i>)	45 (15 po 30 latach)
Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)	20
Miłorząb dwukłapowy (<i>Ginkgo biloba</i>)	30–40 (12 po 30 latach)
Sosna wejmutka (<i>Pinus strobus</i>)	40 (15 po 30 latach)





fol. Praktiker

▲ Żywotnik zachodni 'Smaragd' (*Thuja occidentalis* 'Smaragd') to jedna z najcenniejszych stożkowych odmian żywotnika. Polecana jest na żywopłoty nieformowane. Można uprawiać ją także w pojemniku

(bez tego można wycinać jedynie drzewa i krzewy owocowe). Również rośliny zielne warto dobierać spośród gatunków mało ekspansywnych.

W dużym ogrodzie można posadzić kilka drzew, które po latach osiągną pokaźne rozmiary (tab. 4). Zanim się rozrosną, można obsadzić ogród bylinami okrywowymi, które przez rozłogi i kłącza szybko opanują teren.



fol. Praktiker

▲ Niecierpek (*Impatiens*) to roślina jednoroczna, która bardzo obficie kwitnie. Doskonała do półcienia. Ma wiele ciekawych odmian o różnych kolorach kwiatów. Niektóre gatunki niecierpka (balsamina, gruczołkowaty, nowogwinejski, sułtański) można uprawiać na rabatach

Funkcje roślin w ogrodzie

Żywopłoty

Wśród roślin żywopłotowych (tab. 5) są drzewa i krzewy liściaste i iglaste. Rośliny dobieramy nie tylko do warunków siedliskowych, ale też do rodzaju żywopłotu (nieformowany, formowany, obronny).

Żywopłot można posadzić z krzewów wysokich – nawet do 3 m, stanowi wtedy

ochronę przed wiatrem czy kurzem z nadpobliskiej drogi, jak i z niskich, dorastających do wysokości 1 m – żywopłoty takie zwykle stanowią obwódki rabat.

W żywopłocie nieformowanym rośliny zachowują naturalny pokrój, a zatem kwitną i owocują, ale że żywopłot taki zajmuje bardzo dużo miejsca, nadaje się tylko do bardzo dużych ogrodów. Z czasem niektóre ze swobodnie prowadzonych żywopłotów, np. z ałyczy lub mirabelki, ogałaczają się od spodu, więc wymagają podszadzenia jeszcze innymi roślinami, co taką zasłonę jeszcze poszerza.

Żywopłoty formowane sadi się z tych gatunków roślin, które dobrze znoszą cięcie i łatwo się zagęszczają.

Na żywopłoty obronne, które mogą być formowane bądź nie, używa się roślin kolczastych lub ciernistych, o mocnych pędach.

Okrywy roślinne

Rośliny okrywowe (tab. 6) to niskie byliny, krzewinki i krzewy, silnie zagęszczające się dzięki rozłogom i kłączom i tworzące darń. Szybko się rozrastają, osłaniając ziemię. Mogą być sadzone na rabatach, w ogrodach skalnych i na skarpach, których zbocza umacniają korzeniami. Mogą

Tab 5. Rośliny na żywopłoty

Nazwa rośliny	Rodzaj żywopłotu	Wysokość [m]	Stanowisko
Berberys Thunberga (<i>Berberis thunbergii</i>)	nieformowany, formowany, obronny	do 2	☀️ 🌑
Berberys Thunberga 'Bagatelle' (<i>Berberis thunbergii</i> 'Bagatelle')	nieformowany, formowany	do 0,4	☀️
Bukszpan wieczniezielony 'Suffruticosa' (<i>Buxus sempervirens</i> 'Suffruticosa')	formowany	do 1	☀️ 🌑 ●
Cis pośredni 'Hicksii' (<i>Taxus x media</i> 'Hicksii')	formowany	do 3	☀️ 🌑 ●
Dereń jadalny (<i>Cornus mas</i>)	formowany	do 5	☀️ 🌑
Głóg dwuszyjkowy 'Paul's Scarlet' (<i>Crataegus media</i> 'Paul's Scarlet')	nieformowany, obronny	do 4	☀️ 🌑
Irga błyszcząca (<i>Cotoneaster lucidus</i>)	formowany	do 3	☀️ 🌑
Ligustr pospolity (<i>Ligustrum vulgare</i>)	formowany	do 2,5	☀️ 🌑 ●
Oliwnik wąskolistny (<i>Eleagnus angustifolia</i>)	nieformowany, obronny	do 5	☀️ 🌑
Rokitnik wąskolistny (<i>Hippophae rhamnoides</i>)	nieformowany, obronny	do 5	☀️ 🌑
Świerk pospolity (<i>Picea abies</i>)	formowany	do 5	☀️
Żywotnik zachodni 'Columna' (<i>Thuja occidentalis</i> 'Columna')	nieformowany	do 3	☀️ 🌑

Tab 6. Rośliny okrywowe

Nazwa rośliny	Stanowisko
Krzewy	
Barwinek pospolity (<i>Vinca minor</i>)	☀️ ●
Irga Dammera (<i>Cotoneaster dammeri</i>)	☀️ 🌑 ●
Jałowiec rozesłany (<i>Juniperus procumbens</i>)	☀️
Runianka japońska (<i>Pachysandra terminalis</i>)	☀️ ●
Trzmielina Fortune'a 'Coloratus' (<i>Euonymus fortunei</i> 'Coloratus')	☀️ ●
Byliny	
Acena drobnolistna (<i>Acaena microphylla</i>)	☀️
Bluszcz kurdybanek 'Variegata' (<i>Glechoma hederacea</i> 'Variegata')	☀️ 🌑 ●
Bodiszek czerwony (<i>Geranium sanguineum</i>)	☀️
Dąbrowka rozłogowa 'Atropurpurea' (<i>Ajuga reptans</i> 'Atropurpurea')	☀️ ●
Dębik ośmiopłatkowy (<i>Dryas octopetala</i>)	☀️
Gajowiec żółty 'Florentinum' (<i>Lamium galeobdolon</i> 'Florentinum')	☀️ ●
Gęsiówka kaukaska (<i>Arabis caucasica</i>)	☀️
Kopytnik pospolity (<i>Asarum europaeum</i>)	●
Płomyk sztydlasty (<i>Phlox subulata</i>)	☀️
Podagrycznik pospolity 'Variegatum' (<i>Aegopodium podagraria</i> 'Variegatum')	☀️ ●
Rojnik mурowy (<i>Sempervivum tectorum</i>)	☀️
Tiarella sercolistna (<i>Tiarella cordifolia</i>)	☀️ ●
Utudka wiosenna (<i>Omphalodes verna</i>)	☀️ ●



▲ Barwinek mniejszy (*Vinca minor*) to cenna, wiecznie zielona krzewinka o błyszczących liściach, stosowana do zadarniania terenu pod koronami drzew

▲ Trzmielina Fortune'a 'Emerald Gaiety' (*Euonymus fortunei 'Emerald Gaiety'*) to zimozielony, płożący krzew, który tworzy zwarte dywany. Może także wspiąć się na mury lub drzewa, pod którymi rośnie

▲ Nasturcja większa (*Tropaeolum majus*) to jednoroczne pnącze kwitnące od lipca do września. Długie pędy płożą się lub wspinają po podporach. Roślina preferuje miejsca słoneczne o ubogiej glebie piaszczysto-gliniastej, dlatego jego nawożenie nie jest konieczne

także zastąpić trawnik, szczególnie polecane są w miejscach, gdzie użycie kosiarki byłoby kłopotliwe – między krzewami i pod drzewami, których gałęzie sięgają prawie do ziemi.

Skalniaki

Do ogrodów skalnych najodpowiedniejsze są rośliny pochodzące z miejsc skali-

stych, wydmowych, charakteryzujących się słabą, przepuszczalną glebą, intensywnym nasłonecznieniem i silnymi wiatrami (patrz tab. 7). Rośliny te są najczęściej niskie i zwarte lub płożące.

W ogrodach często urządzamy skalniaki o ekspozycji południowej. Pałące słońce nie stwarza jednak roślinom zbyt korzystnych warunków do rozwoju, dlatego na takim skalniaku mogą rosnąć jedynie gatunki bardzo odporne na suszę, jak np. jałowiec płożący 'Andorra Compact', krwawnik pospolity, macierzanka piaskowa czy rozchodniki. **Najkorzystniejsze warunki dla większości roślin stwarzają skalniaki od strony wschodniej i zachodniej, bo nasłonecznienie nie jest w nim tak silne. Ogród skalny można założyć także od północy, bo jest wiele roślin skalnych, które znoszą stanowiska cieniste.**

Wrzosowiska

Rośliną nadającą się na wrzosowiska jest oczywiście wrzos pospolity (kwitnący jesienią). Ta niska krzewinka występuje w wielu odmianach, o różnym kolorze kwiatów i ulistnienia, a także o zróżnicowanej wysokości, więc z samych tylko wrzosów można stworzyć piękną rabatę, ale warto też obsadzić ją podobnymi do wrzosów wrzoscami, które kwitną wiosną. Obydwa gatunki mają podobne wymagania: lubią miejsca słoneczne i glebę kwaśną, przepuszczalną, pokrytą warstwą organicznej ściółki (gleba może być nawet bardzo jałowa). Najlepiej wyglądają posadzone w dużych grupach.

Wrzosowisko warto uzupełnić borówkami: wysoką i brusznicą, żurawiną, a także miniaturowymi iglakami – jałowcami, sosnami, świerkami oraz trawami ozdobnymi i niskimi bylinami odpornymi na suszę. ■

Tab 7. Rośliny do ogrodu skalnego	
Nazwa rośliny	Stanowisko
Krzewy	
Irga pozioma (<i>Cotoneaster horizontalis</i>)	☀️ ☀️
Jałowiec płożący 'Andorra Compact' (<i>Juniperus horizontalis 'Andorra Compact'</i>)	☀️
Mikrobiota syberyjska (<i>Microbiota decussata</i>)	☀️ ☀️ ●
Porzeczka alpejska 'Schmidt' (<i>Ribes alpinum</i>)	☀️ ☀️ ●
Sosna górská (<i>Pinus mugo</i>)	☀️
Świerk pospolity 'Echiniformis' (<i>Picea abies 'Echiniformis'</i>)	☀️
Żywotnik zachodni 'Danica' (<i>Thuja occidentalis 'Danica'</i>)	☀️ ☀️
Byliny	
Bluszcz kurdybanek 'Variegata' (<i>Glechoma hederacea 'Variegata'</i>)	☀️ ☀️ ●
Bodziszek czerwony (<i>Geranium sanguineum</i>)	☀️
Ciemniak biały (<i>Helleborus niger</i>)	☀️
Czyszcik wełnisty (<i>Stachys byzantina</i>)	☀️
Karmnik ościsty (<i>Sagina subulata</i>)	☀️ ☀️
Krwawnik pospolity (<i>Achillea millefolium</i>)	☀️
Macierzanka piaskowa (<i>Thymus serpyllum</i>)	☀️
Przywrotnik ostrokłapowy (<i>Alchemilla mollis</i>)	☀️ ☀️ ●
Rogownica alpejska (<i>Cerastium alpinum</i>)	☀️
Rozchodniki (<i>Sedum</i>)	☀️
Serduszka wspaniała (<i>Dicentra eximia</i>)	☀️
Żurawka drżączkowata (<i>Heuchera brizoides</i>)	☀️ ☀️

▶ Jak zestawiać rośliny?

- **Drzewa i krzewy rosnące na działce najlepiej skomponować z projektowaną roślinnością.** Nie będzie trzeba starać się o pozwolenie na wycinkę, a dorosłe rośliny będą stanowić bujną zieleń już w początkowym etapie zakładania ogrodu.
- **Nowe nasadzenia warto planować z umiarem.** Im więcej ich posadzimy, tym więcej ogród będzie wymagał pielęgnacji. Wszelkie rabaty trzeba bowiem pielęgnać, przekwitłe kwiatostany usuwać, okazy wrażliwe na mróz – okrywać na zimę, a całość podlewać i nawozić. Nadmierne zagęszczenie roślin może utrudniać ich rozwój, co odbije się na ich urodzaju. Jeśli przeszkadzają nam przestrzenie między młodymi krzewami lub drzewami, obsadzmy je szybko rosnącymi bylinami i roślinami jednorocznymi.
- Sadząc rośliny ekspansywne (barwinek pospolity czy podagrycznik pospolity 'Variegatum'), zwróćmy uwagę, czy nie zagłuszą roślin wolniej rosnących.
- **Warto zestawiać ze sobą rośliny kontrastujące wielkością.** Efektownie wygląda wielopiętrowy układ roślinności, w którym z tyłu znajdują się drzewa i wysokie krzewy, przed nimi niższe krzewy i byliny, a najbliżej obserwujących ogród – rośliny płożące. **Trzeba pamiętać, by nie przesadzić z różnorodnością barw sadzonych roślin.** Barwy jaskrawe trudniej skomponować, a melanż kolorów może powodować zmęczenie wzroku. Zbyt duża różnorodność gatunków nie będzie dobrze wyglądać na małej przestrzeni.
- **W ogrodzie warto mieć zarówno rośliny wieloletnie, jak i jednoroczne czy dwuletnie.** Te pierwsze będą stanowić bazę, a jednoroczne umożliwią zróżnicowanie wyglądu ogrodu w kolejnych latach. Rośliny dwuletnie (bratki, stokrotki, malwy) mogą pełnić podobną funkcję co jednoroczne, jednak pamiętajmy, że kwitną dopiero w następnym roku po wysianiu.